

Заярнюк О. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності
Центральноукраїнського національного технічного університету*

ІННОВАЦІЙНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ФАКТОР ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

Забезпечення економічної безпеки регіонів України сьогодні набуває особливого значення, оскільки від рівня захищеності територій залежить цілісність всієї держави, її політична, економічна та соціальна стабільність. Однак рівень економічної безпеки регіону обумовлюють не тільки економічні фактори, але й інноваційні. Інноваційна конкурентоспроможність як здатність суб'єктів регіональної економіки створювати регіональні конкурентні переваги на основі інновацій є неодмінною передумовою забезпечення економічної безпеки регіону.

Питання економічної безпеки досліджуються в роботах багатьох українських вчених, серед яких Б. Андрушків [1], І. Манцуров [7], О. Нусінова [7], С. Шкарлет [9]. Значний внесок у розвиток наукових поглядів на вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності регіонів України здійснили: І. Бевз [2], З. Герасимчук [3], О. Гонта [4], О. Левченко [6], І. Сторонянська [8] та інші.

Водночас питання підвищення інноваційної конкурентоспроможності регіонів в контексті пріоритетів та ризиків зміцнення їх економічної безпеки залишаються мало дослідженими та актуальними.

Зазначимо, що під інноваційною конкурентоспроможністю нами розуміється здатність регіону формувати, використовувати і розвивати конкурентні переваги, засновані на узгодженій інноваційній взаємодії, для досягнення позитивних соціально-економічних показників на внутрішньому і зовнішньому ринках.

В умовах розбудови інноваційної моделі економіки регіони країни можуть конкурувати в єдиному економічному просторі України:

- за розвиток кадрового та науково-технічного потенціалу території, ринку праці, залучення висококваліфікованих фахівців, зокрема, у високотехнологічний сектор регіональної економіки, привабливість регіону для талановитих людей;

- підвищення освітнього потенціалу регіону, що становить фундамент економіки знань, – шляхом розвитку мережі закладів освіти всіх рівнів (дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти);

- розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, технологічним фундаментом якої є сфера інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури;

- частку вітчизняного і зарубіжного ринку інновацій, чому сприяє, з одного боку, підвищення науково-технічного потенціалу регіону та ефективності його використання, а з іншого – розвиток торговельних відносин регіону в міжрегіональному та міжнародному економіко-інноваційному просторі;

- залучення вітчизняних та іноземних інвестицій з метою підвищення інвестиційно-інноваційного рейтингу регіону, реалізації інноваційних проектів і модернізації виробничого сектора економіки;

- грантове та венчурне фінансування, освоєння матеріально-технічної бази НДДКР (формування науково-дослідних комплексів і лабораторій, проведення досліджень з конкретних напрямків і тематик, реалізацію проектів державно-приватного партнерства тощо);

- створення сприятливого бізнес-клімату в регіоні з метою активізації інноваційної діяльності шляхом усунення надмірних адміністративних бар'єрів, організаційної та фінансової підтримки інноваційного підприємництва, вдосконалення законодавчих норм і податкової політики.

З урахуванням даних об'єктів конкурентоспроможності до інноваційних конкурентних переваг регіону можуть бути віднесені:

- просторове розташування території регіону (розвинена інформаційно-телекомунікаційна та інноваційна інфраструктура);

- інноваційна активність і високорозвинена промисловість – наявність високотехнологічних та інноваційно-активних підприємств в базових галузях регіональної економіки (машинобудуванні, АПК, електроенергетиці, хімічній, харчовій промисловості);

- високий науково-технічний потенціал;

- якість та рівень новизни вироблених в регіоні товарів і послуг (більш високі в порівнянні з виробленими в інших регіонах);

- сформована інфраструктура підтримки інноваційної діяльності у вигляді інноваційно-інтегрованих структур (кластерів, бізнес-інкубаторів, технопарків, інноваційно-технологічних центрів).

У загальному вигляді інноваційні конкурентні переваги – це сукупність техніко-технологічних, організаційно-економічних, науково-освітніх та інформаційних, інституціональних, соціально-культурних та інших умов, що склалися в регіоні і що вигідно відрізняють його від інших регіонів за показниками інноваційної активності та дозволяють більш ефективно функціонувати в національному та міжнародному конкурентному середовищі. Саме інноваційні конкурентні переваги регіону, на відміну від природно-географічних, що характеризуються вичерпністю природних ресурсів, здатні забезпечити сталий поступальний розвиток регіону в поточному і стратегічному аспектах і зміцнити його економічну безпеку.

Розглядаючи інноваційні конкурентні переваги Кіровоградської обл., слід звернути увагу на те, що у 2016р. інноваційною діяльністю в промисловості займалися лише 17 підприємств або 17,9% обстежених промислових (у 2015р. – 24,8%). Для порівняння: у Черкаській обл. таких підприємств було 24; Житомирській – 34; Одеській – 40; Львівській – 64. У 2016 р. промислові підприємства Кіровоградської області впровадили 97 нових технологічних процесів, з них 17 – маловідходних, ресурсозберігаючих, 31 інноваційний вид продукції, з якого 7 – нові для ринку, 21 машину, устаткування, апарат, прилад, з яких лише 3 – нові для ринку [12].

За показниками чисельності фахівців вищої кваліфікації, які працюють в економіці, в регіональному розрізі Кіровоградська область знаходиться на останньому місці в Україні, т.ч. привабливість регіону для талановитих людей є низькою [5]. На міжрегіональному ринку людського капіталу найбільшим попитом користуються фахівці в тих областях наукового знання, які визначають перспективи інноваційного розвитку, головним чином, це математика, фізика, хімія, біологія, медицина, кібернетика. Проте такі фахівці в Кіровоградській області не завжди знаходять місце прикладання своєї праці, тому активно виїжджають на постійне місце проживання в інші регіони. В області відбуваються втрати перспективних фахівців, в тому числі, здатних до ведення професійної діяльності в науково-інноваційній сфері. Дефіцит ефективних працівників у Кіровоградській області викликаний міжрегіональною «відтоком мізків». Цей процес має негативні наслідки для соціально-економічної безпеки регіону-донора.

Рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в Кіровоградській області є низьким. Так, за рівнем проникнення послуг та швидкості доступу до мережі

Інтернет серед регіонів Кіровоградська область займає останнє місце в Україні. Кількість абонентів фіксованого широкосмугового доступу (ШСД) до мережі Інтернет станом на 30 вересня 2016 року склала 27,9 тис. осіб (0,8% від загальної кількості абонентів в Україні) [10, с. 40].

За розвитком науково-інноваційної інфраструктури Кіровоградська область також перебуває серед регіонів-аутсайдерів. Переважна більшість науково-дослідних та інноваційних робіт виконуються науковцями закладів вищої освіти – Центральноукраїнського національного технічного університету та Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка. Серед провідних інноваційно-активних підприємств – ЗАТ «Науково-виробниче підприємство «Радій» та Кіровоградська державна сільськогосподарська дослідна станція Національної академії аграрних наук України. Тим часом, підвищенню рівня інноваційності промислових підприємств та поживленню інноваційного клімату в регіоні могло би сприяти створення нових організаційних структур, які здійснюють реалізацію інноваційних процесів (технополісів, технопарків, інноваційних центрів, інкубаторів бізнесу тощо). На жаль, на території Кіровоградській області таких структур поки що не створено.

Одним із здобутків області є процес формування інноваційного кластера «ІТ-Альянс 4.0», який створено влітку 2016 року для консолідації інтелектуального потенціалу регіону в світлі четвертої промислової революції. Учасниками ІТ-Альянсу 4.0 є: Кіровоградська льотна академія НАУ, Центральноукраїнський національний технічний університет, Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка, Науково-виробниче підприємство «Радій», ЗАТ «Гідросила-ГРУП», Onix Systems, Студія 200×300, Департамент освіти і науки Кіровоградської ОДА, Гімназія нових технологій навчання, Кіровоградська станція юних техніків, Вище професійне училище № 9, Загальноосвітня школа № 3 [11].

Найголовнішими факторами, що стримують інноваційне зростання підприємств Кіровоградської області, є фінансові обмеження; низький попит на нові товари, роботи, послуги; невизначеність економічної вигоди від використання інтелектуальної власності; значний дефіцит кваліфікованого персоналу, обмеженість інформації про ринки збуту і нормативно-правові документи про нові технології; обмежений доступ до іноземних ринків; нерозвиненість інноваційної інфраструктури, коопераційних зв'язків та інформаційно-маркетингових комунікацій між підприємствами, закладами вищої освіти, індивідуальними підприємцями, органами державного управління, громадськими організаціями; слабка адаптація підприємств та організацій до нововведень.

Інноваційна конкурентоспроможність регіону є здатністю суб'єктів регіональної економіки на основі забезпечення регіональними органами влади відповідного конкурентного, інституційного середовища, інноваційної системи та інфраструктури створювати регіональні конкурентні переваги на основі інновацій і в значній мірі вона формується внаслідок цілеспрямованої активної регіональної політики, яка дозволяє розглядати інноваційно-інвестиційні процеси, що відбуваються в економічному просторі регіону, як систему, яка включає завдання, спрямовані на поліпшення інвестиційної привабливості регіону, підвищення інвестиційної активності, формування і розвиток інноваційного потенціалу регіону та інституційної інфраструктури регіону.

Отже, на сьогодні інноваційна конкурентоспроможність Кіровоградської області є невисокою. Без цілеспрямованої інноваційної політики на державному рівні подолати існуючі тенденції неможливо. Необхідною є розробка програми інноваційного розвитку Кіровоградської області в довгостроковій перспективі, яка сприятиме формуванню та

ефективному використанню наявного інноваційного потенціалу, перетворенню його на конкурентні переваги регіону, і на цій снові – зміцненню його економічної безпеки.

Література:

1. Андрушків Б.М. Економічна та майнова безпека підприємства і підприємництва. Антирейдерство / Б.М. Андрушків. – Тернопіль: Вид. Терно-граф, 2008. – 424 с.
2. Бевз І. А. Вплив світових процесів глобалізації на диспропорційність соціально-економічного розвитку регіонів України / І. А. Бевз // Сталій розвиток економіки. – 2013. – № 4. – С. 175–179.
3. Герасимчук З.В. Маркетинг як інструмент підвищення конкурентоспроможності регіону / З. В. Герасимчук, О. О. Яринюк // Економічні науки. Серія: Регіональна економіка. – 2014. – Вип. 11. – С. 75-84.
4. Гонта О.І. Транснаціоналізація економіки регіонів України: теорія, методологія, практика: Монографія / О.І. Гонта, З.В. Герасимчук. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. – 468 с.
5. Доповідь «Фахівці вищої кваліфікації України у 2014 році». – Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Левченко О. М. Інноваційно-інтегровані структури як чинник розвитку людського капіталу Кіровоградської області / О.М. Левченко // Кіровоградщина – 2025: пріоритети і можливості розвитку: збірник тез доповідей науково-практичної конференції, 7 червня 2017 року, м. Кропивницький. – Кропивницький: “Ексклюзив-Систем”, 2017. – С. 7-11.
7. Манцуров І.Г., Нусінова О.В. Економічна безпека підприємства: сутність та види // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 4. – С. 75-78.
8. Сторонянська І. З. Процеси конвергенції / дивергенції соціально-економічного розвитку регіонів України: підходи до оцінки / І. З. Сторонянська // Регіональна економіка. – 2008. – № 2. – С. 73–84.
9. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: Монографія / Шкарлет С.М. – К.: Книжкове видавництво НАУ, 2007. – 432 с.
10. <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2017/03/Perspektivi-rozvitku-merezhi-shirokosmugovogo-dostupu-do-Internet-u-Lvivskiy-oblasti.pdf>
11. <http://it-kntu.kr.ua/2017/05/04/memorandum-z-it-alyans-4-0>
12. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Андрощук І.І.

кандидат економічних наук

*Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

Шалімова Н.С.

доктор економічних наук, професор

*Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ЗВІТІВ З НАДАННЯ ВПЕВНЕНOSTІ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТРЕБ УЧАСНИКІВ РИНКІВ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ

Сучасному етапу розвитку економічних процесів в Україні притаманний еволюційний характер, а в умовах загострення конкурентних відносин на світових і вітчизняних ринках ресурсів вагомим чинником, який визначає розвиток економічних суб'єктів, є їх орієнтація на інноваційний розвиток. Ринок інноваційних продуктів зумовлює зростання потреби на інші види аудиторських послуг, не пов'язаних із